

A 2023-as év egyik legfontosabb programjaként került megrendezésre a magyarországi Neumann 120 ünnepségekhez kapcsolódóan a több elemből álló **Neumann** eseménysorozat **New Yorkban**. Az apropót Neumann János születésének 120. évfordulója adta, a neves tudós Princetonban dolgozott és sírja is ott található.

Az eseménysorozat négy elemből tevődött össze.

1. **Ünnepi rendezvény és fogadás a New York-i főkonzulátuson**
2. **Egész napos multidiszciplináris konferencia a New York University Langone Health Science épületében Manhattanben**
3. **Díszvacsora a National Museum of Mathematics kiállítótermében**
4. **Látogatás Princetonban, az Institute of Advanced Study megtekintése**

A program példátlan magyarországi és helyi összefogással valósult meg.

1. November 8.: Fogadás és indító rendezvény a New York-i főkonzulátuson

Az esemény (és a teljes rendezvénysorozat) házigadója/műsorvezetője **Novák Tamás TÉT attasé és Kántor Viola Fulbright kutató, korábbi tévébemondó volt.**

A megnyitókát követően az esemény résztvevőit videóüzenetben köszöntötte **Marina von Neumann Whittman**, a Michigani Egyetem emerita professzora, John von Neumann lánya. Ezt követően sok évtizedes munkásságáért, és különösen John von Neumann tudományos örökségének megőrzéséért **a Köztársasági Elnök döntése alapján a Magyar Érdemrend Parancsnoki Keresztje a Csillaggal** kitüntetés került átadásra az **Abel díjas Lax Péter Dávid** professzornak, aki korábban Los Alamosban dolgozott a Manhattan Projektben John von Neumann irányítása alatt és az **American Mathematical Society** igazgatója volt. A kitüntetést Lax Péter helyett fia, James D. Lax vette át. James D. Lax személyes hangvételű beszédben köszönte meg a kitüntetést, és hangsúlyozta, hogy 97 éves édesapja számára milyen fontos Neumann örökségének ápolása.

A kitüntetés átadását az 1966-ban az **American Mathematical Society** által készített egyórás John von Neumann című film levetítése követte, amelyben Neumann tudóstársai beszéltek tudományos teljesítményéről. A fizikai eredményeiről a **Nobel díjas Eugene Wigner és Hans Bethe valamint Edward Teller**, a matematikáról **Paul Halmos és Stanislaw Ulam**, a játékelméleti eredményeiről Neumann szerzőtársa, **Oscar Morgenstein**.

A rendezvényen 120 vendég vett részt, köztük olyan tudósok, mint pl. Russel Calfish, az NYU Courant Institute of Mathematics igazgatója; Cindy Lawrence, a National Museum of Mathematics ügyvezető igazgatója, Ingrid Daubechies, a 2023-as Wolf díjas matematikus, Ananyo Bhattacharya, a „The Man from the Future: The Visionary Life of John Von Neumann” szerzője; vagy éppen Donald Goldfarb (Columbia University), a 2017-es INFORMS John von Neumann Theory Prize nyertese.

2. November 9.: Egész napos konferencia *John von Neumann – The Greatest Integrator of Pure and Applied Sciences* címmel

November 9-én a *New York University Langone Health Science* épületében került sorra a Neumann János tudományos eredményeiből kiinduló multidiszciplináris konferenciára. A panelbeszélgetések és előadások átfogták a mesterséges intelligencia jövőbeni fejlődésével kapcsolatos kérdéseket, a mesterséges intelligencia orvoslásban betöltött szerepének lehetőségeit, a fizikai tudományokat, a közgazdaságtant, a társadalomtudományokat. Emellett külön bemutatásra került a *Fulbright John von Neumann Award in STEM*, valamint a Rajk Szakkollégium egzakt társadalomtudósokat díjazó Neumann díja (**amelyet eddig 8 Nobel díjas közgazdász is megkapott**). Külön szekciót szenteltünk a legfiatalabb generációnak, ezért egy egyetemi hallgatók részvételével zajló beszélgetésre is sor került.

A konferencián a nap folyamán összesen 147-en jelentek meg, minden információ elérhető a <https://www.neumannconference2023.com/>

3. November 9. este: Díszvacsora a National Museum of Mathematicsban

A konferencia után ültetett díszvacsorára került sor a nagy presztízsű **National Museum of Mathematics**-ban. Az eseményen 105 vendég vett részt, akik kulturális műsort nézhetek meg (néptáncosok), magyar népzenei dallamokat élvezhettek. Emellett köszöntőkre és díszelőadásra is sor került, ez utóbbit **Ananyo Bhattacharya**, a „The Man from the Future: The Visionary Life of John Von Neumann” szerzője tartotta. Köszöntőt mondott **Novák Tamás** TÉT attasé, valamint **John Overdeck**, a **National Museum of Mathematics** alapítója, aki egyben a **princetoni Institute of Advanced Study Boardjának a vezetője** is (e funkciót idén nyáron vette át Charles Simonyitól). Az esten megjelent **David Nirenberg**, az **Institute of Advanced Study újonnan kinevezett igazgatója** is.

4. November 10.: Princeton

A Magyarországról érkezett konferenciárésztvevők közül többek számára november 10-én a TÉT attasé látogatást szervezett Princetonban. Ennek során Neumann János és Wigner Jenő sírjához látogattak a résztvevők. Ezt követően tekintették meg az Institute of Advanced Study épületeit. Itt a történelmi helyek megismerése mellett betekintést nyerhettek a Christopher Nolan által rendezett Oppenheimer film forgatásának kulisszatitkaiba, és hosszabb időt tölthettek el Albert Einstein dolgozószobájában, valamint megtekintették a könyvtárban őrzött eredeti kiadású Neumann könyveket.

Támogatók köre

Az eseménysorozat megvalósításában egytucatsnál több szervezet és személy nyújtott pénzben konkrétan kifejezhető támogatást. Ezek sorából kiemelkedik a magyar kultúra támogatása mellett elkötelezett **TULIPÁN** alapítvány. Nagyon jelentős volt **Buzsáki György** professzor szerepe, akinek köszönhetően a New York University 180 fős, legmodernebb technikával felszerelt konferenciatermét használhattuk. További, nagyon változatos formát öltő támogatást biztosított a **Next Nemzeti Exportstratégia**, a **Fulbright Hungary**, a **Neumann János Egyetem**, a

Széchenyi István Egyetem, az MCC, az ELI ALPS, a KTDF, a New York-i főkonzulátus, a Neumann János Számítógépes Társaság, a New-York-i Magyar Tudományos Társaság, valamint a SZTAKI. Külön kiemelendő az önkéntesek részvétele, akik a lebonyolítás mellett elkészítették az eseménysorozat egységes brandjét biztosító grafikai anyagokat, valamint a konferencia honlapját. A tudományos színvonal biztosítása érdekében a Tét attasé egy tanácsadó testületet hozott létre, amelynek tagjai Bergou Janos (Hunter College); Buzsáki, György (NYU); Márka, Zsuzsa (Columbia University); Márka Szabolcs (Columbia University); Charles Vörösmarty (CUNY Graduate Center), valamint von Neumann, Marina – tiszteletbeli tag.

Kiegészítő események

A fent bemutatott események a következőkkel egészültek ki.

1. A konferencián részt vett a **Junior Prima Díjas, Népi Iparművész címmel rendelkező, a Népművészet Ifjú Mestere**, Fekete Ildikó informatikus tojásfestő, aki a geometria és tojásfestés összefüggéseiről beszélt és bemutatta alkotásait. A MoMath-tel történő együttműködésnek köszönhetően a művész 8 teltházas workshopot vezetett a matematikai múzeumba.
2. Az eseménysorozat idejére érkezett New Yorkba a **jelenleg készülő új Neumann fim rendezője és forgatócsoportja**. A Tét attasé szervezésében, a főkonzulátus támogatásával számukra közel 10 interjút szerveztünk és nyújtottunk logisztikai támogatást.
3. A konferencián részt vett két kutató (egyikük online előadással), akik **2022-23 során Fulbright John Von Neumann Distinguished Award in STEM to Hungary ösztöndíjjal a szegedi ELI-ALPS-ban folytattak kutatásokat**. Ezért az ELI-ALPS-tól kapott anyagokkal színesítettük a rendezvénysorozatot, amit ezúton is köszönünk. A következő időszak kapcsolódó rendezvényein ezt a hangsúlyt tovább kívánjuk erősíteni.